

La indústria agroalimentària catalana davant el repte de la independència

Per Jaume Gelabert Orench.- Doctor enginyer agrònom i Advocat.

El nostre Col·legi COEAC inicia la seva invitació a participar en una jornada sobre “*La indústria agroalimentària catalana davant el repte de la independència*”, amb la següent afirmació contundent: “*És sabut que el sector agroalimentari és el primer sector industrial de Catalunya, que és un sector fortament exportador i que malgrat les dificultats que afecten a tota l’activitat econòmica del nostre país, és un sector que funciona*”, manifestació que, “*davant el repte de la independència*” motiva els següents comentaris basant-me, com no podia ser d’altre manera, en l’anàlisi de les dades estadístiques publicades per diferents organismes públics, entre ells, en els informes de IDESCAT, en el “*Informe del sector de la indústria*” (Document de base per al debat de l’Estratègia per al desenvolupament sostenible de Catalunya, a càrrec Bio Quat.- juny 2009), i en el “*Informe anual de la Indústria i el Consum Agroalimentaris a Catalunya*” que redacta el Servei d’Indústries i Comercialització Agroalimentàries de la Generalitat de Catalunya.

Moltes estadístiques oficials, suposo que per raó estratègica, incorporen al subsector agroalimentari el tabac i les begudes no alcohòliques, com és l’agua mineral, la coca-cola i altres begudes refrescants, per la qual cosa, per referint-nos el més objectivament possible al subsector agroalimentari com resultat de la manipulació i/o transformació de productes d’origen agrari, deduïm dels percentatges que algunes estadístiques atribueixen a aquest subsector la part proporcional que estimem representa les begudes no alcohòliques, que representa el 0,70 % del volum de negoci de tot el sector industrial català, i un 0,58% del seu Valor afegit brut (VAB). (Veure Quadres 1 i 2).

D’acord amb les dades exposades en els quadres 1,3, 4 i 5, que incorporo al final, podem afirmar que, des del punt de vista econòmic, el subsector industrial agroalimentari és el de més pes a Catalunya, amb un volum de negoci del 17,25% del total del sector industrial. Així mateix, és el més important quan a valor afegit brut (VAB) (diferència entre la producció de bens i serveis, i el consum entremig), que és del 14,04%, i també quan a despeses de personal, que és del 13,42%. A més, cal destacar la importància que té la seva diversificació per tot el territori de Catalunya, i la seva repercussió en l’increment de les rendes de les famílies rurals ja que, en molts dels casos, hi participen directament en el valor afegit que representa la industrialització dels seus productes.

Mitjana 2010/12	€ negoci	%	VAB		Personal	
Sector industrial	126.975.547	100	29.462.392	100	17.753.418	100
Sub. agroalim	20.293.419	15,98	3.596.750	12,21	2.086.501	11,75
Begudes alcoh	2.183.510	1,27	540.156	1,83	295.899	1,67
Agroal+alchoh	22.476.929	17,25	4.136.906	14,04	2.382.400	13,42

Unitats. Milers d’euros.

Com es pot comprovar consultant les estadístiques, cal destacar la creixent importància d'aquest subsector agroalimentari en els últims anys, i, només a títol d'exemple, indico que a l'any 2003 el valor de vendes netes de tot el sector industrial era de 93.484.190 M€, dels qual en corresponien a alimentació i begudes 14.807.853, o sigui, el 15,84% del total (Informe Anual del DARP. Any 1998-2003), és a dir, en menys de 10 anys ha crescut pràcticament un punt i mig de percentatge, i si ens referim a l'any 2000 la pujada ha estat d'un punt i mig més (en aquest any, el percentatge vers el total era del 14,31%).

A efectes comparatius, senyalo que actualment el següent subsector industrial català quan a volum de vendes és el sector químic, amb un 13,12% del total, o sigui, 4,13 punts per sota del agroalimentari, i quan al VAB i les despeses de personal son respectivament el 10,64% i el 10,03%; en ambdós casos, 3,4 punts per sota, tal com s'observa en el quadre 6. En canvi, d'acord amb les dades publicades en el "Informe del sector de la indústria" (Document de base per al debat de l'Estratègia per al desenvolupament sostenible de Catalunya, a càrrec Bio Quat.- juny 2009), el principal contribuent al VAB industrial l'any 2005 va ser el subsector de la Indústria química(14%) seguit pel de la Metal·lúrgia i productes metàl·lics (12%) i pel subsector de l'Alimentació, begudes i tabac (10%). Així doncs és clara l'evolució ascendent del nostre subsector agroalimentari vers els demés.

Respecte a la dependència de Catalunya i de fora de Catalunya (resta d'Espanya i estranger) quan a vendes i compres/treballs d'altres empreses, cal senyalar:

Compres a 2010/12	Sector industrial	%	Agroalimentàries, inclòs begudes alcohòliques	%
Total	82.648.371	100	15.525.220	100
Catalunya	27.579.824	33,37	7.989.314	51,46
Espanya	26.340.235	31,87	3.792.937	24,43
Estranger	28.728.312	34,76	3.742.970	24,11
Ventes a	---	---	---	---
Total	126.975.547	100	22.476.929	100
Catalunya	39.640.734	31,22	9.760.415	43,42
Espanya	50.900.917	40,09	8.253.056	36,72
Estranger	36.433.897	28,69	4.463.457	19,86

IDESCAT. Unitats: Milers d'euros

És a dir, en el subsector agroalimentari les vendes fora de Catalunya representa el 56,58% del total, i quan a les compres el 48,54%, i, respecte al total del sector industrial català, aquest percentatge de "*mercat exterior*" és encara més elevat, un 68,78% quan a les vendes i un 66,63% quan a les compres, la qual cosa demostra la forta dependència "*exterior*" del sector industrial català i en concret del agroalimentari.

Preveure la situació futura de tot un subsector industrial tant important a Catalunya com és el agroalimentari, i sobre tot d'una importància capital per als

productors catalans de les seves matèries primeres, en el cas d'un teòric Estat català independent, no és fàcil ja que ens manca indicadors adequats per a valorar el nivell de sostenibilitat en un o altre cas. Ara bé, des del meu punt de vista, entenc que, per a poder fer-ne un anàlisi objectiu i coherent, cal tenir clara la premissa de sortida, del tot necessària: quina seria la “*relació*” de Catalunya vers la resta d'Estats que conformen l'actual Unió Europea i de la ONU?. Envers això, recordo que el nostre Codi deontològic (art.4) ens obliga actuar amb responsabilitat, veracitat, dignitat, integritat, (...), i en base això m'atreveixo a acceptar, llevat millor criteri, com a premissa d'estudi un Estat català independent fora del marc de la Unió Europea. La base jurídica d'aquesta afirmació és clara, i això ja ho han manifestat reiteradament autoritats dirigents de les més altes instàncies de la Unió Europea. No és la meva intenció convèncer a ningú sobre la meva convicció, però sí vull fer un apunt interessant: Hi ha algun professional que cregui que l'Estat francès acceptarà que a la Unió Europea hi hagi un nou Estat que reclama, des de fa anys, una part del seu territori?. Què passaria més tard amb el País Basc?. També cal dir que a la ONU França és membre permanent del Consell de Seguretat amb dret a vet, i que en son Organismes especialitzats la FAO, el FIDA (Fondo Internacional del Desenvolupament Agrícola), etc., etc.

Em permeto fer una breu apunt històric: El desenvolupament dels transports de la primera meitat del segle XVIII i la liberalització del comerç internacional gràcies al Tractat, o Tractats, d'Utrecht (1713), pel qual Gran Bretanya va passar a dominar la mediterrània gràcies al seu domini sobre l'illa de Menorca i Gibraltar, va ser fonamental pel gran canvi econòmic i social que va representar la revolució industrial iniciada a Anglaterra a meitats del segle, i en particular en el sector tèxtil en el què fora determinant la màquina filadora multibobina denominada Spinning-Jenny (1763) y la màquina de vapor (1769). A començament d'aquest segle XVIII, les teles que es fabricaven a Europa eren de seda, llana o lli, i cap d'elles podia competir amb els teixits de cotó procedents de la Xina que, a través del port de Maó (Menorca), els anglesos importaven. És ja a meitats d'aquest segle XVIII quan a Catalunya comença a desenvolupar-se amb força la indústria tèxtil, de manera que a la província de Barcelona hi havia a principis del segle XIX 150 fàbriques que donaven feina a més de deu mil persones, però no és fins les últimes dècades d'aquest segle XIX, quan la política proteccionista del govern espanyol amb la imposició d'aranzels a la importació de teixits de Gran Bretanya facilita la incorporació de Catalunya a la coneguda como segona revolució industrial, que va ser una forma de lluita de les oligarquies locals contra el perill de la pròspera indústria britànica, promovent-se en força la indústria tèxtil, i la del ferro en menor mesura, sent-ne protagonistes destacats d'aquest moviment industrial els “*indians*” o “*americanos*”, és a dir, aquells espanyols que se'n varen anar a fer “*les amèriques*” i varen tornar “*triomfadors*”. Segons els historiadors, la inauguració a l'any 1833 de la fàbrica Bonaplata de Barcelona –la primera en

utilitzar la màquina de vapor– és el símbol de l'inici de la industrialització entesa com la producció segons el sistema capitalista de fàbrica, i Catalunya, més concretament la província de Barcelona, és el centre industrial tèxtil de més creixement que, no solament té un grau alt de mecanització sinó que controla el comerç interior espanyol gràcies al desenvolupament del tren i gràcies, cal reconèixer-ho, a les mesures proteccionistes que duren fins la segona meitat dels anys setanta del segle XX. A l'alliberar-se els aranzels proteccionistes s'inicia el declivi de la indústria tèxtil de manera que actualment:

Tèxtil, cuir i sabates Confecció	Any 2010	2011	2012	Mitjana
Euros de negoci	4.559.366	4.820.650	4.291.332	4.557.116
Destí: Catalunya	1.407.064	1.559.011	1.416.380	1.460.818
Compres i treballs d'altres empreses	2.538.116	2.868.172	2.452.316	2.619.535
Procedència: Catalunya	901.266	1.052.981	899.246	951.164
Valor de la producció (preus bàsics)	4.395.567	4.701.041	4.173.554	4.423387
Consum entremig	3.053.590	3.382.982	2.970.366	3.135.646
Valor afegit brut (VAB)	1.341.977	1.318.059	1.203.189	1.287.742
Despeses personal	983.472	931.717	844.865	920.018

Unitats: Milers d'euros

que representa un volum de negoci del 3,60% vers el total del sector industrial català, i un 5,38% quan a despeses de personal, i en canvi, a l'any 2000 el seu volum de negoci (8.316,207 M€) representava el 7,54% i quan a despeses de personal el 9,84%. A efectes històrics se senyala que, a finals del segle XIX, Catalunya concentrava el 95% del tèxtil de cotó, el 63% del teixit de llana, el 55% del de seda i el 44% del lli de tot Espanya.

Tal com ja he dit, un factor fonamental de la disminució dràstica de la fabricació de teixits a Catalunya fora el final de la política proteccionista i l'obertura a un mercat globalitzat. Això mateix pot passar en el sector agroindustrial català si desapareix la "protecció" a la seva matèria primera que ofereix la Política Agrària Comunitària (PAC), ja que el cost de producció actual de les matèries primeres està per sobre del preu del mercat globalitzat, fet que és reconegut en el nou Règim de Pagament Bàsic (RPB) introduït a la PAC, que constitueix el component fonamental per ajudar a mantenir la renda dels productors agraris, justificant-se com una retribució pels bens públics en l'exercici de l'activitat agrària que no són adequadament remunerats pel mercat; és a dir, ve a ser un reconeixement de que el pagès és un conservador de la natura i del paisatge rural que cal protegir ja que, només amb la renda del seu treball com productor, no pot sobreviure. A més, a partir del proper any 2015, hi ha un component d'ajut comunitari molt important, que supera el 50% del RPB, conegut com "greenig" o "pagament verd", de les que se'n podran beneficiar explotacions agràries de Catalunya.

Podria el sector productiu català de matèries primeres a industrialitzar, tant per a l'alimentació humana com per a la del bestiar, sobreviure sense els ajuts directes de la PAC (Pagament base i Pagament verd), les mesures de recolzament al mercat, i les mesures de desenvolupament rural, a banda d'altres ajuts a la millora de la seva comercialització i transformació?. Aquesta és la gran pregunta. Jo tinc clar que no, si bé accepto que hi hagi altres millors opinions. Entenc que el VAB del sector industrial agroalimentari no podria suportar la nova situació.

Barcelona, octubre 2014

Quadre 1. Total sector industrial	Any 2010	2011	2012	Mitjana
Euros de negoci	124.983.994	129.125.534	126.817.114	126.975.547
Destí: Catalunya	42.522.695	39.981.664	36.417.843	39.640.734
Resta d'Espanya	49.307.500	52.800.380	50.594.871	50.900.917
Estranger	33.153.800	36.343.489	39.804.401	36.433.897
Compres i treballs d'altres empreses	78.744.799	85.671.215	83.529.100	82.648.371
Procedència: Catalunya	28.343.659	28.952.238	25.443.576	27.579.824
Resta d'Espanya	22.096.869	28.519.641	28.404.195	26.340.235
Estranger	28.304.271	28.199.336	29.681.329	28.728.312
Valor de la producció (preus bàsics)	112.492.088	118.106.189	113.996.486	114.864.921
Consum entremig	81.268.255	88.599.151	86.340.178	85.402.528
Valor afegit brut (VAB)	31.223.832	29.507.038	27.656.307	29.462.392
Despeses personal	18.468.339	17.684.824	17.107.092	17.753.418
Impostos/producció	331.993	339.756	335.650	335.800
Excedent brut explotació	12.423.501	11.482.458	10.213.566	11.373.175

IDESCAT.- Unitats: Milers d'euros

Quadre 2. Begudes no alcohòliques	Any 2010	2011	2012	Mitjana
Euros de negoci	973.864	929.096	775.556	892.839
Destí: Catalunya	515.643	455.673	434.042	468.453
Resta d'Espanya	412.964	425.885	338.718	392.522
Estranger	45.256	47.538	42.796	45.197
Compres i treballs d'altres	419.476	401.105	354.957	391.846
Procedència: Catalunya	165.578	162.728	115.792	148.033
Resta d'Espanya	161.386	146.623	150.202	152.737
Estranger	92.512	91.754	88.963	91.076
Valor de la producció (preus bàsics)	988.582	950.765	782.584	907.310
Consum entremig	789.757	772.707	648.361	736.942
Valor afegit brut (VAB)	198.826	178.058	134.223	170.369
Despeses personal	128.559	120.420	100.265	116.415
Impostos sobre producció	4.049	3.958	2.775	3.594
Excedent brut d'explotació	66.219	53.679	31.183	50.360

IDESCAT.- Unitats: Milers d'euros

Quadre 3. Indústries de productes alimentaris	Any 2010	2011	2012	Mitjana
--	----------	------	------	---------

Euros de negoci	18.838.980	20.855.668	21.185.609	20.293.419
Destí: Catalunya	8.339.994	9.125.400	8.935.422	8.800.272
Resta d'Espanya	7.093.478	7.669.502	7.836.783	7.533.254
Estranger	3.405.508	4.060.766	4.413.405	3.959.893
Compres i treballs d'altres empreses	12.846.388	15.140.473	15.069.259	14.352.040
Procedència: Catalunya	6.704.339	7.764.342	7.602.132	7.356.938
Resta d'Espanya	3.056.745	3.517.731	3.734.733	3.436.403
Estranger	3.085.304	3.858.400	3.732.393	3.558.699
Valor de la producció (preus bàsics)	17.512.854	19.083.199	19.220.577	18.605.543
Consum entremig	13.745.056	15.580.152	15.701.171	15.008.793
Valor afegit brut (VAB)	3.767.797	3.503.048	3.519.406	3.596.750
Despeses personal	2.071.627	2.081.786	2.106.090	2.086.501
Impostos sobre producció	31.102	31.471	38.213	33.595
Excedent brut d'explotació	1.665.068	1.389.791	1.375.103	1.476.654

IDESCAT.- Unitats: Milers d'euros.- A efectes estadístics, IDESCAT inclou en aquest apartat: Indústries càrniques; Elaboració i conservació peix i hortalisses; Fabricació oli; Fabricació de productes làctics; Fabricació de productes de fleca y pastes alimentàries; Fabricació de sucre, xocolata, cafè i productes de confitera; Fabricació d'altres productes alimentaris; Fabricació de productes per a alimentació animal.

Quadre 4. Begudes alcohòliques	Any 2010	2011	2012	Mitjana
Euros de negoci	2.414.725	2.092.696	2.043.108	2.183.510
Destí: Catalunya	940.540	968.243	971.646	960.143
Resta d'Espanya	786.849	734.048	638.509	719.802
Estranger	687.335	390.405	432.954	503.564
Compres i treballs d'altres empreses	1.220.982	1.169.751	1.128.808	1.173.180
Procedència: Catalunya	612.128	633.507	651.489	632.376
Resta d'Espanya	370.448	383.716	315.439	356.534
Estranger	238.406	152.528	161.880	184.271
Valor de la producció (preus bàsics)	2.198.335	1.919.915	1.886.641	2.001.630
Consum entremig	1.550.930	1.437.340	1.396.153	1.461.474
Valor afegit brut (VAB)	647.406	482.575	490.487	540.156
Despeses personal	319.475	286.837	281.385	295.899
Impostos sobre producció	8.183	6.941	6.589	7.238
Excedent brut d'explotació	319.747	188.797	202.513	237.019

IDESCAT.- Unitats: Milers d'euros

Quadre 5. Agroalimentari i begudes alcohol.	Agroalim	Alcohòliques	SUMA
Euros de negoci	20.293.419	2.183.510	22.476.929
Destí: Catalunya	8.800.272	960.143	9.760.415
Resta d'Espanya	7.533.254	719.802	8.253.056
Estranger	3.959.893	503.564	4.463.457
Compres i treballs d'altres empreses	14.352.040	1.173.180	15.525.220
Procedència: Catalunya	7.356.938	632.376	7.989.314
Resta d'Espanya	3.436.403	356.534	3.792.937
Estranger	3.558.699	184.271	3.742.970

Valor de la producció (preus bàsics)	18.605.543	2.001.630	20.607.173
Consum entremig	15.008.793	1.461.474	16.470.267
Valor afegit brut (VAB)	3.596.750	540.156	4.136.906
Despeses personal	2.086.501	295.899	2.382.400
Impostos sobre producció	33.595	7.238	40.833
Excedent brut d'exploració	1.476.654	237.019	1.713.673

IDESCAT.- Unitats: Milers d'euros

Quadre 6. Químiques	2010	2011	2012	Mitjana
Euros de negoci	15.833.197	17.083.614	17.065.084	16.660.632
Compres i treballs d'altres empreses	9.911.217	11.185.958	11.045.520	10.714.232
Valor de la producció (preus bàsics)	15.072.670	16.253.948	16.248.590	15.858.403
Consum entremig	11.760.959	13.106.986	13.305.029	12.724.315
Valor afegit brut (VAB)	3.311.711	3.146.963	2.943.561	3.134.078
Despeses personal	1.777.854	1.795.433	1.768.782	1.780.690

IDESCAT.- Unitats: Milers d'euros
